

Muriel James, Louis M. Savary: Befreites Leben. Transaktionsanalyse und religiöse Erfahrungen. (Z anglického originálu *The Power at the Bottom of the Well* přeložila Anna Sannwaldová.) Chr. Kaiser Verlag, München 1977, 216 s.

K napsání této knihy spojili své zkušenosti s náboženskou výchovou mládeže i dospělých dva američtí teologové: farářka presbyteriánské církve M. Jamesová a jezuita L. M. Savary (Oba se autorsky podíleli už na dvou bestsellerech: Jamesová spolu s D. Jongewardovou vydala práci *Born to win*, Savary byl jedním z autorů populárních *Passages*.) Vznikla tak publikace, která má především mladým věřícím pomoci orientovat se v náboženském životě, porozumět vlastním náboženským zkušenostem. Ve srovnání s podobnými příručkami je tato knížka zajímavá už tím, že autoři v ní navázali na „teorii přenosů“, kterou (v práci *Transactional Analysis in Psychotherapy*, 1961) navrhl lékař a psychiatr Eric Berne. (Čeští čtenáři Berna znají především z překladu jeho knížky *Games People Play, Jak si lidé hrají*, 1970.)

Z Bernovy analýzy přenosu Jamesová a Savary přebírají především rozlišení tří základních „stavů ego“: dětského (archeopsychického), rodičovského (extero-psychického) a dospělého (neopsychického). Principy, na nichž je toto Bernovo třídění „pevně sklobených modelů chování“, resp. „systému pocitů“ založeno, pak doplňují jednak vlastní koncepcí „vnitřního jádra“ každého já (jakéhosi hlubinného základu uvažovaných stavů ego) a jím prostupující „vnitřní síly“ – prameni vši osobnostní energie (věřící ji prý mohou nazývat také „bohem“, „Kristem v nás“, „Duchem svatým“, „kosmickou energií“ atp.), jednak rozlišením čtyř typů životního postoje, a to podle toho, jak daný jedinec hodnotí sám sebe a ostatní (např. jednu skupinu tvoří ti, kdož sami sebe i druhé lidi považují za „OK“).

Tyto principy autoři aplikují na oblast náboženských zkušeností a ukazují, jak s jejich pomocí lze vyložit existenci různých typů (skupin) věřících, odlišujících se navzájem svým pojetím teoretických i praktických otázek náboženské víry. Např. v osmé kapitole píše o tom, jak si jednotlivé typy věřících představují boha (jaké atributy mu připisují), jaká je jejich „teologie“, modlitba, přístup k bohoslužbám, modernizačním tendencím v církvi atp.

Výsledky, jichž se Jamesová a Savary dopracovávají, jsou jistě poznamenány jejich vlastním náboženským názorem, možnostmi a mezemi přijímaných schemat: Věřící jsou tu většinou uvažováni jen jako členové náboženské společnosti, abstrahuje se od bohatosti jejich vztahů k ostatnímu světu, v ústředních kapitolách knihy se jen výjimečně setkáváme s otázkou proměn postoje věřících atp. Nicméně je třeba říci, že autoři „své lidi“ dobře znají a že už proto může jejich práce zajímat i marxisticky orientované badatele; např. problém kategorizace věřících má své místo při zkoumání religiozity, jejího rozšíření, povahy a intenzity. Dodejme ještě, že všechny kapitoly doprovázejí pokyny a náměty pro vzdělávací činnost v náboženských kroužcích a že tak každému čtenáři dovolují nahlédnout i do vnitřního života těchto skupin.

Jiří Gabriel

Michael Schneider, Neurose und Klassenkampf. Materialistische Kritik und Versuch einer emanzipativen Neubegründung der Psychoanalyse, Rowohlt Taschenbuch Verlag, Reinbek bei Hamburg, 1973, 358 Seiten.

Der 1943 geborene Autor gehört zu denjenigen, die nach dem Zusammenbruch der westdeutschen „linken“ Studentenrevolte des Endes der Sechzigerjahre versuchen, die theoretischen Pfeiler dieser kurzatmigen „Revolution“ von links her zu überwinden. Im vorliegenden Buch ist der Freudomarxismus – Herbert Marcuse als der theoretische Inspirator der „Linken“ zu einem gewissen Grad mit einbezogen – das eine Ziel der Kritik, die linken Antifreudianer, bezeichnet als Erben des „Stalinismus“ – das andere.

Abgesehen von der Einleitung und den Perspektiven, zerfällt das Buch in drei Teile. Die entsprechenden Titel lauten: 1. Teil) *Mit Freud – gegen den Vulgärmarxismus*, (2. Teil) *Mit Marx – gegen die bürgerliche Ideologie der Psychoanalyse* und schließlich (3. Teil) *Kapitalverwertung und psychische Verelendung oder Die Gesellschaft als Krankheit*.